

ספרציה - אינדיווידואציה: השלכות להבנת התפתחות של ילדים עם נכויות התפתחותיות

התיאוריה של מרגרט מאהלר

כתב: גבו וייס

מעבר ולריטואלים מרגיעים.

תהליך הספרציה אינדיווידואציה מתרחש בקשר בין התינוק לבין האם, כאשר לתפקיד האב חשיבות רבה בתור הדמות הראשונה המייצגת את העולם שמחוץ לזוג הסימביוטי ילד-אם.

סיום התהליך אמור להתרחש סביב סוף השנה השלישית והוא מאופיין על ידי השגת קביעות מושא, היות הילד מסוגל להבחין בין מציאות פנימית לחיצונית ובין "האני" ל- "לא אני".

הספרציה מתאפשרת על ידי בטחון בקשר (secure attachment) ו"הפנמת האם" ובכך השתחררות מהתלות הפיזית בנוכחותה, וגיבוש זהות אינדיווידואלית, תוך פיתוח היכולת להיות בקשר בין אישי ורגשי.

מאהלר מתארת ארבעה שלבים מרכזיים בהתפתחות הילד:

שלב ראשון (לידה עד 9 חודשים)

I. לידה עד חודש: שלב אוטיסטי נורמלי (יש ביקורת להגדרה זו).

II. 1 עד 5 חודשים: שלב סימביוטי נורמלי.

III. 5 עד 9 חודשים: תחילת הנפרדות (Hatching, בקיעה).

שלב שני (10 עד 16 חודשים)

שלב התרגול (Practicing): מיומנויות מוטוריות חדשות מאפשרות לתינוק להתאמן על הנפרדות שלו ולחקור את העולם. הילד מתלהב מהגילויים החדשים וההורים חרדים שייפגע. ההורים מאזנים בין לאפשר לחקור ולהתנסות עם פגיעות מזעריות (תסכול אופטימלי) ובין לשמור.

שלב שלישי (17 חודשים עד שנתיים)

שלב ההתקרבות מחדש (Rapprochement):

הילד ממשיך לבסס את הנפרדות שלו אך המרחק מהאם מעלה חרדה מאובדן האם והוא דואג לחזור אליה להתאחדות מחדש. הוא מבקש אישור ועידוד מהאם על עצמאותו, יחד עם צורך לוודא ביטחון בהימצאותה ובקבלתו מחדש עם חזרתו. זהו שלב עדין וחשוב מבחינת ההתפתחות הבריאה. מילים נפוצות הן "לא" (נפרדות) ואני (אינדיוידואליות). הילד נצמד לאובייקט מעבר ולריטואלים מרגיעים.

שלב רביעי (שנתיים עד שלוש שנים)

שלב קביעות האובייקט האמוציונלית. בעזרת הורים טובים דיים (ויניקוט) הילד מצליח לפתח אישיות רגשית נפרדת. הוא מפנים לתוכו את הדמויות ההוריות המיטיבות ומסוגל לסמוך על עצמו ולהרגיע את עצמו. כמו כן, יש קביעות אובייקט והוא פחות זקוק לנוכחות הפיזית של ההורה (ההורה קיים גם אם אינו נראה).

קשיים בתהליך הספרציה אינדיוידואציה בקשר הורה-ילד עם נכות או נכות התפתחותית

מנגנון	ביטוי
הגנת יתר	שמירה מוגזמת, חרדה שייפגע פיזית או רגשית וניסיון למנוע כל פגיעה גם פגיעה נורמאלית. חוסר במתן הזדמנויות להתנסות בתיסכולים, לחוות ולהתמודד עם קושי, כשלון, כאב, עלבון וכדומה.
חוסר נפרדות	האם/האב והילד נמצאים במעגל

	סימביוטי בו אחד הוא המשך של השני, חש אותו ותלוי בו באופן מוחלט. חוסר הנפרדות מתמשך מעבר לתקופה הסימביוטית הנורמאלית ומעבר למצבים סימביוטיים נורמאליים.
פיצוי	מנגנון המונע בעיקר מרחמים ואשמה. הילד סובל מאד ממצבו והוא מסכן וזקוק לרחמים ופיצוי. ההורה עסוק בפיצוי תמידי, מתקשה להציב גבולות או ליצור ולתת מרחק בריא. ייתכן שימוש רב בפיצוי חומרי או בפיצוי על חשבון ההורים, הזוגיות או אחים אחרים.
פינוק	להורים קשה לשאת את המגבלה של הילד – איטיות, סרבול, קושי – או בגלל ההורה עצמו (כעס, חוסר סבלנות, אשמה, רחמים עצמיים) או בגלל רחמים על הילד (או יחד). ההורה מבצע עבור הילד דברים שהילד יכול וצריך לבצע בעצמו ואינו דורש ממנו דברים שיש לדרוש ממנו.